

»Τὴν ἐπαύριον ἐπαρουσιάσθη ὁ περιηγητής εἰς τὸν Σουλτάνον, ὅστις διατάξας ὄλους τοὺς περὶ αὐτὸν νὰ ἐξέλθωσιν, εἶπε πρὸς τὸν περιηγητήν· «τίς ἢ ἀνάγκη νὰ ζητῶμεν διὰ νὰ εὕρωμεν τὰς φυσικὰς ἀρχάς, τὰς ιδιότητας, καὶ τὸν τρόπον ἄλλων ἀνθρώπων; θέλω νὰ μὲ εἰπῆς, εἰάν ἐγὼ εἶμαι γνήσιος υἱὸς τοῦ πατρὸς μου τοῦ Σουλτάνου ἢ ὄχι, ὁ περιηγητής εὐθύς ἀπεκρίθη, ὄχι· σὺ εἶσαι υἱὸς τοῦ Κασάππαση (μακελῆ τοῦ παλατίου), καὶ εἰάν θέλῃς ἀποδείξιν, βίασον τὴν μητέρα σου νὰ σοὶ εἰπῇ τὴν ἀλήθειαν, εἰάν δὲ εὐρεθῶ ψεύστης εἰς τοῦτο, θανάτωσαι μετ' ὀφθαλμοῦ ἐπὶ τούτῳ ὁ Σουλτάνος· ἀραττεῖ τὴν σπάθην του, εἰσέρχεται εἰς τὴν μητέρα του, τὴν βιάζει νὰ τῷ εἰπῇ τὴν ἀλήθειαν, προσθεῖς ὅτι, ὡς μητέρα του δὲν θέλει τὴν βλάψῃ ὅπως ἂν ἔσχε τὸ πρᾶγμα, ἀρκεῖ μόνον νὰ τῷ εἰπῇ τὴν ἀλήθειαν· βιασθεῖσα ἡ μήτηρ τοῦ Σουλτάνου, τελευταῖον ὁμολόγησεν εἰς τὸν υἱὸν της· «ὁ πατὴρ σου υἱέ μου ἦτον ἄτεκνος, τὸ ὁποῖον αὐτὸ θεωροῦσα ἐγὼ, καὶ σκεπτομένη ὅτι ὁ θρόνος ἤθελε πέσει εἰς ἄλλου χεῖρας, εἰσηῖξα κρυφίως τὸν Κασάππασην τοῦ Παλατίου, καὶ σὲ συνέλαβον ἀπὸ αὐτὸν, ἰδοὺ, υἱέ μου αὐτὴ εἶναι ἡ ἀλήθεια, καὶ ὅ,τι ἀγαπᾷς κάμε εἰς ἐμέ.» Ἀπορήσας ὁ Σουλτάνος ἐπὶ τούτῳ, ἐξῆλθεν ἀπὸ τὸν θάλαμον τῆς μητρὸς του, καὶ προσκαλέσας τὸν περιηγητήν, τῷ εἶπε· «δὲν εἶναι τόσον παράδοξον τὸ νὰ γνωρίζῃς τοὺς ἀδάμαντας, καὶ τοὺς ἵππους, καθότι αὐτὸ εἶναι τέχνη· ἀλλ' ὅτι ἐγὼ εἶμαι υἱὸς τοῦ Κασάππαση πόθεν τὸ ἐγνώρισες;» ὁ περιηγητής ἀπεκρίθη· «ἀπὸ τὴν ἀνταμοιβὴν τὴν ὁποῖαν μ' ἐχορήγησες καθότι εἰάν ἦσο υἱὸς βασιλέως, ἤθελες διατάξῃ νὰ μοὶ δοθῶσι τόσα χρήματα· ἐπειδὴ ὅμως μὲ ἀντέμειψας μὲ κρέας, ἐκ τούτου ἀπέδειξας τὴν φυσικὴν σου ἀρχὴν ὅτι εἶσαι υἱὸς Κασάππαση, καὶ ὄχι υἱὸς Σουλτάνου.» τότε ὁ Σουλτάνος, χορηγήσας εἰς αὐτὸν μίαν ποσότητα χρημάτων, τῷ παρήγγειλε ν' ἀναχωρήσῃ ἀπὸ τὸ κράτος του χωρὶς νὰ ἐξηγηθῇ μη-

δὲν τι περὶ τούτου εἰς κανένα ἄλλον ¹⁾».

Τοιαύτη ἡ τοῦ Πτωχολέοντος ἱστορία, καὶ τὸ ὑπὸ τοῦ κ. Legrand ἐκδοθὲν ποίημα. Ἴσως ἡ λεπτολόγος τῶν τοιούτων ἔργων ἐξέτασις θεωρηθῇ ὑπὸ τινων ἄσκαπος ὄλως καὶ περιττῆ, καὶ ἔλκειν ἐξελέγχουσα ἄλλων σπουδαιότερων θεμάτων πρὸς συζήτησιν καὶ μελέτην. Καὶ ἂν μὲν τὰ ἔργα ταῦτα ἐξητάζοντο ὑπὸ καλλιλογικὴν καὶ αισθητικὴν ἔποψιν, ἡ παρατήρησις αὐτῆ ἤθελεν εἶσθαι ἀναμφιλέκτως ὀρθή. Ἀλλ' ἐκ τῶν τοιούτων ἔργων οὐ μόνον πολυτίμους ἐνίοτε πληροφορίας ἀρυόμεθα, ἀλλὰ καὶ πρὸς διαφώτισιν τῆς Ἑλληνικῆς φιλολογίας τοῦ μέσου αἰῶνος καὶ τῆς ἐν γένει ἱστορίας τοῦ ἔθνους ἡμῶν πολλὰ ἐξάγομεν. Οὕτω διὰ τοῦ συγγράμματος τοῦ κ. Gidel περὶ τῆς Νεοελληνικῆς φιλολογίας κατεδείχθη ἡ ἐπιρροὴ τοῦ φραγκικοῦ πνεύματος ἐπὶ τῶν ἑλληνικῶν ποιημάτων ἀπὸ τῆς IB' ἑκατονταετηρίδος, διὰ δὲ τῶν ὑπὸ τοῦ κ. Buchon ἐκδοθέντων ἐμμέτρων χρονικῶν ἡ ἱστορία τῆς φραγκοκρατίας ἐν Ἑλλάδι οὐκ ὀλίγον διεφωτίσθη.

Ν. Γ. ΠΟΛΙΤΗΣ

ΠΕΡΙ ΤΗΣ ΔΙΑΠΛΑΣΕΩΣ ΚΑΙ ΠΡΟΟΔΟΥ ΤΗΣ ΓΡΑΦΗΣ

(Συνέχεια. Τοῦ φυλλ. Ζ')

Τοιοῦτο σύστημα γραφῆς φαίνεται δύσφορον καὶ ἀφυῆς, εἶναι ὅμως τοιοῦτο πραγματικῶς, εἰάν τὸ μεταχειρισθῇ τις εἰς τὰς λίαν ἐπιδεξίως συνηρμολογημένας καὶ πλουσίας εἰς πρωτότυπα νεωτέρας γλώσσας. Ἐν μονοσυλλάβοις ὅμως γλώσσαις, ὡς ἐν παραδείγματι ἐν τῇ κινεζικῇ, ὁ τρόπος οὗτος τοῦ γράφειν ἔχει ὄλως ἰδιάζουσαν ἀξίαν· σημεῖόν τι ἐπὶ παραδείγματι, ἐν τῇ κινεζικῇ γλώσσῃ ἔχει συλλαβικὴν ἀξίαν pa· ἄνευ δὲ τῶν ἐγγύς παρατιθεμένων προσδιοριστικῶν σημείων, ἤθελεν ἀμφιβάλλει ὁ Κινέζος περὶ τῆς σημασίας τῆς εἰκόνας pa· βλέπων τουναντίον πλησίον αὐτῆς κτῆν

1) Δ. Χ. Ἀσλάνη τοῦ Βυζαντίου, Μῦθοι καὶ ἱστορία καὶ διηγήματα· 1860 σ. 66—69.

προσδιοριστικὴν εἰκόνα φυτοῦ ἢ σιδήρου, ἐννοεῖ ἀμέσως, ὅτι κατὰ τὴν πρώτην περίπτωσηιν ἡ λέξις ρα σημαίνει βανανέαν, κατὰ τὴν δευτέραν πολεμικὴν ἄμαξαν.

Ὅτι παρὰ τοῖς Κινέζοις, ἔτι καὶ νῦν, ὁ γενικὸς τοῦ συστήματος τῆς γραφῆς των κανὼν τυγχάνει, ἦτο ἤδη πρὸ χιλιετηρίδων ἐτῶν ἀρχὴ καθόλου ἰσχύουσα παρὰ τοῖς ἀρχαίοις Αἰγυπτίοις· τὰ σημεῖα τὰ ἔχοντα ὠρισμένην φθογγικὴν ἀξίαν ἢ νεωτέρα ἐπιστήμη συλλαβικὰ σημεῖα ἀποκαλεῖ, τὰ δὲ ἄφωνα, τὰ μὴ ἀναγινωσκόμενα, τὰ παρατιθέμενα δηλ. τοῖς προηγουμένοις προσδιοριστικὰ σημεῖα.

Οὕτως οἱ ἀρχαῖοι κάτοικοι τῆς εὐφρόφου κοιλάδος τοῦ Νείλου τὴν βάρβιτον nefet ἢ nefel ἔλεγον (λέξις ἀξία λόγου, ἣτις παρὰ τὴν ἑβραϊκὴν ὑπὸ τὴν μορφήν nebal ἐκφράζεται καὶ παρὰ τὴν ἑλληνικὴν νάβλα, ὡς καὶ ἐν τῇ λατινικῇ nabliam διασώζεται)· ἡ εἰκὼν δὲ τοῦ παναρχαίου τούτου μουσικοῦ ὄργάνου ἔλαβε τὴν ἀξίαν συλλαβικοῦ σημείου nefel, καὶ ἅπασαι αἱ οὕτω ἠχοῦσαι λέξεις ἐγράφοντο τῇ βοήθειᾳ αὐτοῦ τοῦ σημείου (δηλ. τῆς εἰκόνας τῆς βαρβίτου)· ἡ ἰδιαιτέρα δὲ σημασία ἣτις, κατὰ τὴν λέξιν, ἐχρειάζετο νὰ δοθῇ τῇ κοινῇ ταύτῃ οὐκ ὀλίγων λέξεων ῥίζῃ, ἐξεδηλοῦτο διὰ τῆς παραθέσεως τοῦ προσδιοριστικοῦ σημείου, τῆς εἰκόνας δηλ. τῆς λέξεως ἣτις ἔδει ἐκφρασθῆναι. Οὕτως ἡ εἰκὼν τῆς βαρβίτου ἔχουσα φθογγικὴν ἀξίαν Nefel θὰ ἐσήμαιεν πῶλον, εἰ τῇ εἰκόνι ταύτῃ τῆς βαρβίτου ἕτερα ἵππου εἰκὼν προσετίθετο, νεανίαν εἰ εἰκὼν ἀνθρώπου, παρθένον εἰ παρὰ τῇ ἀρχικῇ εἰκόνι κυρία τις ἐζωγραφίζετο, νεοσύλλεκτον εἰ εἰκὼν μαχητοῦ εἶπετο, πῦρ εἰ πλησίον ἐτίθετο εἰκὼν φλογός, θύραν εἰ θύρας εἰκόνα, σχοινίου εἰ κάλως εἰκόνα παρεθέτομεν, καὶ καθεξῆς ἐν μυρίαις ἄλλαις περιπτώσεσιν.

Οἱ Αἰγύπτιοι, οἵτινες, εἰρήσθω ἐκ πρώτης ἀφετηρίας, δίκαιον εἶναι νὰ θεωρῶνται ὡς διδάσκαλοι τῆς γραφῆς κατὰ τὴν ἀρχαιοτάτην ἐποχὴν τοῦ ἀνθρωπίνου πολιτισμοῦ, δὲν ἔμειναν στάσιμοι εἰς τὸν τρόπον τοῦτον τοῦ γράφειν.

Οἱ Αἰγύπτιοι ἦσαν ἐκεῖνοι, οἵτινες ἔκαμον τὸ τελευταῖον μέγα βῆμα, ὅπερ πρὸς τὸ ἡμέτερον σύστημα τῆς γραφῆς ἤγαγε· καθόσον οὗτοι ἔδωκαν, μικρῷ τινι ἀριθμῷ συλλαβικῶν εἰς φωνῆν ἀποληγόντων σημείων τὴν σημασίαν φηφίων, καὶ οὕτως ἐσχημάτισαν, ἀναλόγως τῶν φωνῶν τῆς γλώσσης των ἀλληθὲς ἐξ εἰκοσιπέντε γραμμάτων συγκείμενον ἀλφάβητον. Διὰ τῆς ἀνακαλύψεως ταύτης, κατεῖχον οἱ Αἰγύπτιοι ἐν παναρχαίοις ἤδη καιροῖς τελειοτάτην γραφήν· δὲν ἠθέλησαν ὅμως νὰ κάμωσι ἀποκλειστικὴν χρῆσιν ταύτης τῆς τόσο ἀπλῆς ἅμα καὶ θαυμασίας γραφῆς διὰ τοῦτο, ὅτι ἡ γραφή των — «ἡ γραφή τῶν Θεῶν» — ἤθελεν ἀπολέσει διὰ μιᾶς τὸν εἰκονικὸν ἐκεῖνον χαρακτήρα της, ὅστις μὲ ὅλως ἰδιάζοντα τρόπον κοσμεῖ τὰ τε δημόσια καὶ τὰ ἰδιωτικὰ αὐτῶν μνημεῖα.

Αἱ διάφοροι μέθοδοι, τὰς ὁποίας οὗτοι μετεχειρίσθησαν πρὸς ἐκφρασιν τῶν στοχασμῶν των ἐν μακρῷ χρονικῷ διαστήματι, ἀπὸ τῆς χρήσεως δηλ. τῆς ἀπλῆς δι' εἰκόνων γραφῆς μέχρι τῆς ἐπινοήσεως τῶν γραμμάτων, αἱ διάφοροι αὗται μέθοδοι, λέγομεν, δὲν ἐξεφανίσθησαν ἅμα τῇ ἐφευρέσει τῆς ἀμέσως ἀνωτέρας καὶ τελειότερας βαθμίδος τοῦ συστήματος τῆς γραφῆς, ἀλλ' ἦσαν ἐν χρήσει ἄνευ ἐξαιρέσεως τῆς μιᾶς ἢ τῆς ἑτέρας ἐξ αὐτῶν, κατὰ τὸ δοκοῦν τοῦ γράφοντος· μία δηλ. καὶ ἡ αὐτὴ λέξεις ἠδύνατο νὰ γραφῇ παρ' αὐτῶν κατὰ λίαν διαφόρους τρόπους, καὶ αἱ ἐν τοῖς κειμένοις ἀπαντῶσαι διαφοραὶ μᾶς παρέχουσιν ἀδιαφιλονεικῆτους ὑποδείξεις περὶ τοῦ πόσον, πολλάκις ἐν πνευματωδεστάτοις συνδυασμοῖς, συνείθιζετο ἡ ποικιλία τῆς μεθόδου· ἡ σελήνη π. χ. ὠνομάζετο ἐν τῇ γλώσσῃ των ab· αἱ ἐν τοῖς διαφόροις κειμένοις ἀπαντῶμεναι διαφοραὶ μᾶς πληροφοροῦσιν ὅτι ἡ ἰδέα αὕτη ἠδύνατο τὰ ἐκφρασθῆ 1) δι' ἀπλῆς εἰκόνας ἡμισελήνου. 2) διὰ τοῦ συλλαβικοῦ σημείου ab, ᾧ εἰκὼν σελήνης ὡς προσδιοριστικὴ εἰκὼν εἶπετο. 3) διὰ τοῦ αὐτοῦ συλλαβικοῦ σημείου ab

προστιθεμένων τῶν γραμμάτων α. β. καὶ τῆς εἰκόνας τῆς σελήνης, ὡς προσδιοριστικοῦ σημείου, 4) διὰ τῶν γραμμάτων α καὶ β. ὀπισθεν τῶν ὁποίων εἰκῶν σελήνης ἦτο· 5) διὰ τῶν γραμμάτων αβ ἄνευ οὐδενὸς προσδιοριστικοῦ σημείου.

Ὅτι δὲ τοιαύτη γραφή, ὑπ' ὄψιν λαμβανομένου τοῦ ἀμέτρου πλούτου τῶν ὑπαρχουσῶν ποικιλιῶν, ἀντὶ τῆς ἡθῆς ἀσαφῆς καὶ ἀδιέξοδος λαβύρινθος, παρέχει ἀπεναντίας τῷ ἐρμηνευστῇ λίαν ἐπιθυμητὰ βοηθήματα, ὅπως δι' αὐτῶν δυνηθῆ νὰ ἀναγνώσῃ δεδομένην τινα λέξιν ἢ νὰ ὀρίσῃ τὴν σημασίαν αὐτῶν εἶναι πρόδηλον, καὶ ἀρκούντως κατὰ τὸν αἰῶνα, ἐν ᾧ ζῶμεν, ἀπεδείχθη διὰ τῶν καταπληκτικῶν προόδων τῆς τῶν ἱερογλυφικῶν ἐξηγήσεως· ἀλλ' ἀφ' ἐτέρου ἐπίσης ἀναμφισβήτητον εἶναι, ὅτι γραφή τόσο δαπανηρὰ δὲν ἠδύνατο νὰ διατελῇ ἀποδεκτὴ εἰς λαὸν πρακτικόν, ὡς μέσον καὶ οὐχὶ ὡς σκοπὸν τὴν γραφὴν θεωροῦντα.

Τοιοῦτος δὲ λαὸς ἦν τῆς ἀρχαιότητος οἱ Ἀγυγλοὶ, οἱ ἐμπορικοὶ Φοίνικες. Εἰς τούτους ὡς ὁμοφύλους κατὰ πᾶσαν πιθανότητα καὶ γείτονας τῶν Αἰγυπτίων, καὶ εἰς ζενὴν μετὰ τῶν κατοίκων τούτων τῶν ἑκατομύλων Θηβῶν ἐπιμιξίαν εὐρισκομένους, εἰς τοὺς Φοίνικας, λέγομεν, ἠνεψύχθη ἢ πρὸς γνῶσιν τοῦ νέου τῆς γραφῆς συστήματος ὁδὸς ἢ τοῦλάχιστον κατέστη αὐτοῖς προσιτὴ ἐκ τῆς μεγάλης δὲ καὶ σχεδὸν λεληθότως γενομένης κατακτήσεως τοῦ ἀνθρώπινου πνεύματος, ὅπερ εἰς τὴν κοιλάδα τοῦ Νείλου μετὰ μακροχρόνιον ἐργασίαν εἶχε προβῆ εἰς τὴν ἐφεύρεσιν τῆς δι' ἀπλῶν γραμμάτων γραφῆς, ἣτις ὅμως, διὰ τὴν εἰς τὰ πάτρια τῶν Φαραίωνων πιστὴν ἐμμονὴν, δὲν ἐφθασε παρ' αὐτοῖς εἰς τὴν ἀποκλειστικὴν τῆς ἐφαρμογῆν, ἐκ τῆς κατακτήσεως ταύτης λέγομεν ἐπωφελήθησαν οἱ Φοίνικες.

Οὗτοι ἔδανείσθησαν ἀπὸ τὸ ἀρχαῖον σύστημα τῆς γραφῆς τῶν Αἰγυπτίων τὰ γράμματα, παρεδέχθησαν τοὺς ἀπλοῦς αὐτῶν χαρακτήρας οἷοι ὡς γραφὴ τῶν βιβλίων, εἶδος συγκοπῆς τῶν μνημειακῶν σημείων τῆς γραφῆς, ἐν τῷ

Αἰγυπτιακῷ παπύρῳ ἀπαντῶσι, καὶ τοὺς μετεχειρίσθησαν πρακτικῶς πρὸς ἐγγραφὸν ἔκφρασιν τῆς γλώσσης των.

Τὸ ἀποτέλεσμα ἔσχε παγκόσμιον ἐπιρροήν· διότι τὰ «φοινικικὰ σημεῖα» ἀπέδθησαν ὁ γενικὸς σύνδεσμος, ὅστις πολλοὺς περιεπτύξατο λαοὺς, καὶ ὅστις ἐκπληκτικὴν κίνησιν τοῦ παγκοσμίου πολιτισμοῦ προὐκάλεσεν· οἱ λαοὶ τῶν παραλίων τῆς μεσογείου, πρὸ πάντων δὲ οἱ Ἕλληνες, ἐξοικειώθησαν πρὸς τὰ θαυμάσια ταῦτα νέα σημεῖα, ἅτινα ἔκτοτε ἤρχισαν τὴν διὰ μέσου χωρῶν καὶ χρόνων πορείαν των, ἢ φορὰ τῆς ὁποίας μέχρι τῆς σήμερον ἀκατασχέτως προχωρεῖ. Πρόδρομοι τοῦ πολιτισμοῦ, εἰσδύουσι μέχρι τῆς τελευταίας ἐσχαιῆς τῆς γῆς, διαχέοντα τὰ φῶτα καὶ τὸν πολιτισμὸν, ἐξευγενίζοντα τὰ ἤθη τοῦ ἀνθρώπινου γένους· πανταχοῦ τὰ βλέπομεν κυριεύοντα καὶ κατακτῶντα καὶ ὑποτελῆ ἐν τούτοις ὄντα τοῦ ἀνθρώπου καὶ τῶν σκοπῶν αὐτοῦ· ἡ γραφὴ αὕτη ὑπῆρξε, κατὰ τὸ ὠραῖον τοῦ Ἀλεξάνδρου Οὐμβόλδου ῥητὸν, ἡ παριστῶσα τὸ εὐγενέστατον κτῆμα, τοῦ ὁποίου ἐν ταῖς δύο μεγίσταις σφαίραις τῆς νοημοσύνης καὶ τῆς αἰσθήσεως, τοῦ ἐρευνητικοῦ πνεύματος καὶ τῆς δημιουργικῆς φαντασίας οἱ Ἕλληνες ἐπεκράτησαν, καὶ ὡς ἀθάνατον ἀγαθὸν τοῖς ἐπιγιγνομένοις κατέλιπον (Κοσμος II σ. 164 κε).

Οὐδὲν δὲ ἠθέλεν ἐξαρκέσει ὁ χῶρος τοῦ περιοδικοῦ ἡμῶν, εἰ ἠκολουθοῦμεν τὴν πορείαν αὐτῶν· ἐνταῦθα θὰ ἀρκεσθῶμεν νὰ διατρίψωμεν ἐν τῇ πηγῇ, καὶ νὰ δείξωμεν πῶς αἱ ἐξωτερικαὶ τῶν γραμμάτων μορφαὶ ἐν τῇ ἀρχαίᾳ αἰγυπτιακῇ, τῇ φοινικικῇ καὶ τῇ ἀρχαίᾳ ἑλληνικῇ πρὸς ἀλλήλας διάκεινται.

Ἀποτολμῶμεν νὰ ἀνατρέξωμεν εἰς τὴν πηγὴν κατὰ τὴν καλλιτέραν σύνοψιν, ἣν ἐκθέτομεν ἐν τῷ ὧδε συνημμένῳ πίνακι, πρὸς διερμηνευσιν τοῦ ὁποίου ἐπιφέρομεν τὰς ἀκολουθούς παρατηρήσεις.

Αἱ πρῶται δύο στήλαι περιέχουσι τὰ ἀρχαῖα γράμματα τῶν Αἰγυπτίων, ἐφ' ὅσον ταῦτα τὰς φωνὰς τοῦ φοινικικοῦ ἀλφαβήτου ἀκολουθοῦσι κατ' ἡ πρώτην

στήλη περιέχει τὰ σημεῖα τῆς μνημειακῆς γραφῆς διακεχωρισμένα ἀπ' ἀλλήλων, ἡ δευτέρα τὰ ἀντίστοιχα σημεῖα συγκεκολλημένα καὶ συννηωμένως γεγραμμένα· ἡ τρίτη στήλη μᾶς δεικνύει τὰ ἀλφάβητικά σημεῖα τῆς Φοινικικῆς γραφῆς, πῶς, τὰ ἐν τῷ νῦν γνωστὰ ἄνευ ἀμφιβολίας, καὶ κατὰ τὴν φθογμακὴν αὐτῶν ἀξίαν προσδιωρισμένα, πῶς, λέγομεν, ἀπαντῶσι εἰς πλείστους συγγραφεῖς Φοίνικας· τὰ ἐλληνικὰ γράμματα ἐν τῇ ἀμέσως ἐπομένῃ στήλῃ κατετάξαμεν, καὶ δὴ κατὰ πρότον τὸ ἐλληνικὸν ἀλφάβητον κατὰ τὴν ἀρχαιοτάτην αὐτοῦ μορφήν, ἀρχόμενον ἐκ δεξιῶν καὶ πρὸς τ' ἀριστερά προβαίνον, ὡς αἱ ἀδελφαὶ του ἀνατολικαὶ γλώσσαι (πασίγνωστον βεβαίως εἶναι ὅποια ἦτο ἡ ἀρχαιοτάτη διεύθυνσις τῆς γραφῆς τῶν Ἑλλήνων), κατόπιν τὰ ἴδια κατὰ τὸ σχῆμα τὸ ὁποῖον βραδύτερον ἔλαβον καὶ ἅτινα ἐξ εὐνομήω πρὸς τὰ δεξιὰ ἐγράφοντο.

Περὶ τῆς ἐκ τοῦ φοινικικοῦ γενέσεως τοῦ ἐλληνικοῦ ἀλφάβητου ὀλίγιστα θὰ εἴπωμεν¹⁾: οὕτως ἐὰν κἀμῶμεν τὴν ὅλως ἄτοπον ὑποθεσιν, ὅτι ὅλαι αἱ περὶ αὐτοῦ μαρτυρίαι τῶν Ἑλλήνων συγγραφέων, αἵτινες παρά τισιν αὐτῶν ἀπαντῶσι, δὲν ἐξαρκοῦσι διὰ τὸν ἀμφιβάλλοντα, ἐπιπόλαιός τις μόνον ἀντιπαραβολὴ τοῦ ἀρχαίου φοινικικοῦ πρὸς τὸ ἀρχαῖον ἐλληνικὸν σχῆμα τῶν γραμμάτων ἀρκεῖ νὰ μᾶς πληροφορήσῃ περὶ τούτου κατὰ τρόπον λίαν πειστικόν.

Ἐὰν δὲ ἡ παραβολὴ τῶν ἀρχαίων φοινικικῶν γραμμάτων μετὰ τῶν ἀντιστοίχων ἀρχαίων αἰγυπτιακῶν ἐξακολουθήσει, λίαν πρόδηλος ἔσται ἡ πλήρης σχεδὸν μετὰξὺ αὐτῶν συμφωνία· ἐνταῦθα ποιούμεθα μνείαν μόνον τῆς σημασίας τῶν εἰκόνων διαφόρων αἰγυπτιακῶν χαρακτήρων, ὅπως ἀποδείξωμεν τοῖς ἡμετέροις ἀναγνώσταις ὅπερ ἔδει δεῖξαι, ὅτι δηλ. ἡ ἡμετέρα ὁμαλὴ γραφὴ τῶν τόσον κατὰ τὸ φαινόμενον αὐθαιρέτων γραμμάτων ἔχουσι ἱστορικωτάτην καταγωγὴν, ἣτις δύναται νὰ

1) Ἐβλ. Kirchhoff, Studien zur Geschichte d. griech. Alphabetes, s. 4 καὶ 130 καὶ (2α ἐκδ. 1867).

ἀνάγνηται δι' ἀδιακόπου συνεχείας μαρτυριῶν μέχρι τοῦ ἐσχάτου ὅριου τῆς ἀνθρωπίνης ἱστορίας, μέχρι τῶν πυραμίδων καὶ τῆς ἐποχῆς τῆς κτίσεώς των.

Ὁ βασιλεὺς τοῦ τῶν πτηνῶν βασιλείου, ὁ Λετὸς ἔρχεται πρῶτος. Ἐξ αὐτοῦ διὰ μεταμορφώσεως πλήν ἄνευ ἀποβολῆς τοῦ ἀρχικοῦ χαρακτηριστικοῦ τῆς εἰκόνος του, (ὡς τοῦτο καταφανέστατον, ἐν τῷ γαλλικῷ α) τὸ ἡμέτερον Α παρήχθη.

Τῷ ὑπερηφάνῳ τούτῳ τοῦ πτερωτοῦ βασιλείου ἄνακτι ἕτερόν τι τραγελαφικόν καὶ τῇ ζωολογίᾳ ἄγνωστον πτηνὸν ὡς ἀντιπρόσωπος τοῦ Β εἶπετο· τὸ πτηνὸν τούτο, τὸ ὁποῖον οἱ ἀρχαῖοι Αἰγύπτιοι ὡς σύμβολον τῆς ἀνθρωπίνης ψυχῆς ἐδόξαζον, πτερωτῷ λοφίσκῳ πρὸ τοῦ στήθους κεκόσμηται.

Εὐκολώτερον μᾶς εἶναι νὰ ὀρίσωμεν τὴν ἀμέσως ἀκόλουθον εἰκόνα, ἣτις σκεῦος μετὰ λαβῆς ἐπ' αὐτοῦ προσηρμοσμένης παριστᾷ. Τὸ οἰκιακὸν τοῦτο ἀντικείμενον ἀντεπρὸσώπει τὴν Κ ἢ γ φωνὴν ἐν τῇ σειρά τῶν ἀλφάβητικῶν σημείων. Οἱ Φοίνικες ἐξελέξαντο τὴν ἀπλήν καὶ μονογεγραμμένην αὐτοῦ μορφήν πρὸς ἐκφρασιν τῆς γ φωνῆς των, καὶ οἱ Αἰγύπτιοι αὐτοὶ οὐχὶ σπανίως τοὺς ἐμιμήθησαν κατὰ τὴν μετάφρασιν τοῦ σημιτικοῦ γ.

Ἡ ἀνοικτὴ καὶ μὲ ἐξέχοντα ἀντιχειρὰ χεῖρ ἐξελέχθη ἀντιπρόσωπος τῆς φωνῆς δ, ὡς καὶ τὸ ἀμέσως ἐπόμενον σημεῖον, ὁ σηκος, πρὸς προσδιορισμὸν τοῦ ἠ, φωνῆς πνευματώδους, κατ' ἐξοχὴν ἄδυνάτου, ὅπερ τελευταῖον πρὸς τὸ ἡμέτερον Ε ἀπέληξε.

Φαβερὸς κερασφόρος ὄφεις ἐδέησεν νὰ ἐκλεχθῆ πρὸς παράστασιν τοῦ ἄλλως λίαν ἀβλαβοῦς Ι, καὶ ἔκαμε τόσον καλὰ τὸ μέρος του, ὥστε ἔτι καὶ νῦν δύναται τις εὐκόλως νὰ ἀναγνωρίσῃ ἐν τῷ Ι τὸ φρικώδες σχῆμά του. Τίς ἤθελε πιστεῦσαι, ὅτι ὁπισθεν τοῦ ἄθώου τούτου σημείου ὄφεις ἐκρύπτετο, τοῦ ὁποῖου τὰ κέρατα κατὰ τὰς δύο λεπτὰς τοῦ γ γραμμᾶς τόσον ἀπειλητικῶς προεξέχον.

Ἄθώον πτηνὸν, ὅπερ δὲν ἔχει ἀκόμη τὴν μητρικὴν φώλεάν ἐγκαταλείψῃ,

ποτελεῖ τὴν γειτονίαν τοῦ ὄφραως· ἀντεπροσώπευσε δὲ τὸ σημεῖον z ὡς τοῦτο ἀπὸ τὴν ἀρχαίαν Αἰγυπτιακὴν καὶ καθ' ἐξῆς δι' ὄλων τῶν πλησίον παρατεθειμένων στηλῶν βεβαιούται.

Κόσκινον, εἰς ἄλλως δὲν μᾶς ἀπατᾷ χονδροειδέστατα ἢ εἰκῶν, ἐσήμαινε τὴν πνευματώδη φωνὴν, τὴν ὅποιαν οἱ Ἀνατολίται ἐν τῷ ὀνόματι τοῦ προσφῆτου των Μωάμεθ ἐκφέρουσι μετ' ὅλην τὴν δύναμιν τῶν πνευμάτων τῶν, ὡς εἰ δίκωπος σπάθη τὸν ἀέρα διέσχίζε· καὶ οἱ μὲν Φοίνικες ἐξελέξαντο τὸ σημεῖον πρὸς ἔγγραφον παραστάσιν αὐτῆς ταύτης τῆς φωνῆς τοῦ σημείου, οἱ δὲ Ἕλληνες τούτου παρὰ λαβὸν τὴν εἰκόνα, ἵνα δι' αὐτῆς τὸ μακρὸν ε, δηλ. η, σημάνωσι. Οἱ Λατῖνοι ἐπανώρθωσαν σχεδὸν τὸ λάθος καὶ ἀνέστησαν ἐκ νέου διὰ τοῦ Η τὴν πνευματώδη φωνὴν ἢ ἂν καὶ ἔδωκαν αὐτῷ τῷ Η, δύναμιν πνευματώδους προφορᾶς ἀσθενεστέραν τῆς ὑπὸ τῶν Μουσουλμάνων αὐτῷ δεδομένης. (Ἐπιστ. τὸ τέλος.)

ΒΙΒΛΙΟΓΡΑΦΙΑ

Documents inédits sur l'histoire de la révolution française. Correspondances de Paris, Vienne, Berlin, Varsovie, Constantinople publiées par J. LAIR et E. LEGRAND. Lettres de Constantin Stamatis a Panagiotis Kodrikas sur la Révolution française—Janvier 1793—publiées pour la première fois d'après les manuscrits originaux par EM. LEGRAND.—Paris 1872.—El; 8ον σ. 132.

Αἱ νῦν τὸ πρῶτον δημοσιευόμεναι ἐπιστολαὶ τοῦ Ἕλληνος Κωνσταντίνου Σταμάτη ἀποτελοῦσιν μέρος, ὡς ὁ ἐκδότης αὐτῶν Κ. Em. Legrand σημειοῖ ἐν τῷ προλόγῳ, σπουδαίας πολιτικῆς ἀλληλογραφίας περιελθούσης ἐσχάτως εἰς χεῖρας τοῦ κ. Legrand. Ὁ Κωνσταντῖνος Σταμάτης ἦν ἄγνωστος τέως τοῖς Ἕλλησιν· ὁ κ. Legrand ὁμῶς οὐκ ὀλίγας βιογραφικὰς περὶ τούτου πληροφορίας ἐδημοσίευσεν, ἅς ἐκ τῆς ἀλληλογραφίας αὐτοῦ ἠρύσθη· ὁ Σταμάτης οὗτος ἦν πρὸς τοῖς ἄλλοις συγγραφεῦς πολλῶν πολιτικῶν φυλλαδίων ἀνωνύμως

ἢ ὑπὸ ψευδώνυμον ἐκδοθέντων, μεθ' ὧν καταλέγεται καὶ ἡ ἐν Κωνσταντινουπόλει κατὰ τὸ 1778 ἐκδοθεῖσα διακήρυξις «Πρὸς τοὺς Ῥωμαίους τῆς Ἑλλάδος,» ἐν ᾗ ὑποκρύπτεται ὁ συγγραφεὺς ὑπὸ τῷ ψευδώνυμον «ὁ φιλόπατρις Ἐλευθεριάδης»· καὶ ἐφημερίδα δὲ πολιτικὴν κατὰ τὸ 1792 ἐξέδιδεν ἐν Παρισίοις: «Σοὶ περικλείω ἐνταῦθα, γράφει ἐν τινι ἐπιστολῇ του (σ. 25), ἕνα παράγραφον μιᾶς πολιτικῆς ἐφημερίδος ὅπου συνθέτω (χαρακτηρίζομαι οὕτως C. S.)»

Ἡ ἀλληλογραφία τοῦ Ἕλληνος Κωνσταντίνου Σταμάτη, ἧς μέρος μόνον ὁ Κ. Legrand ἐξέδω, μεγάλως ἡμᾶς ἐνδιαφέρει, οὐ μόνον διότι ὁ γράφων ἦν αὐτόπτης μάρτυς τῶν διαδραματισθέντων ἐν τῇ γαλλικῇ ἐπαναστάσει, ἀλλὰ καὶ διότι αἱ ἐπιστολαὶ αὐτοῦ φέρουσιν ἐπίσημον χαρακτήρα. Τὰς ἐπιστολάς ταύτας ἀποτείνει πρὸς τὸν Παναγιώτην Κοδρικᾶν, ἰδιαίτερον γραμματέα τοῦ Μιχαὴλ Κωνσταντίνου Σούτσου, ἡγεμόνος τῆς Μολδαυίας· ὡς δ' ἐκ τῆς ἀλληλογραφίας ταύτης καταφαίνεται, ὁ Σταμάτης ἦν ἴσως ἐπεφορτισμένος ὑπὸ τοῦ ἡγεμόνος τούτου ὅπως καθιστᾷ αὐτὸν ἐνήμερον τῶν διατρεχόντων κατ' ἐκείνην τὴν ἐποχὴν ἐν τῇ Δύσει. Διὰ τοῦτο καὶ ἐπιστολάς πολιτικὰς ἐλάμβανεν ἐκ διαφόρων τῆς Εὐρώπης πόλεων, ὡς ἐκ Λονδίνου, Ἀμβέρσης, Ἀμστελδοάμου, Χαϊας (La Haye), Μαρτίτης, Φλωρεντίας, Κοπενάγης, Στοκκόλμης κλπ., καὶ σχέσεις εἶχε μετὰ τῶν ὑπουργῶν καὶ ἄλλων διασήμων προσώπων. «Βλέπεις λοιπὸν, ἀδελφε, λέγει ἐν τῇ ὑπὸ ἡμερομηνίαν 8 Ἰανουαρίου 1792 ἐπιστολῇ του (σ. 56), τὰ ἐπόμενα τῆς ὑποθέσεως τοῦ Σεμονβίλ, καὶ πόσον οἱ Φραντζέζοι ἔχουν καρδίαν νὰ συμμαχήσουν μετὰ τῆς ὑψηλῆς Πόρτας καὶ νὰ παιδεύσουν τοὺς κοινούς μας ἐχθρούς· τὰ μέσα δὲν τοὺς λείπουν. Διὰ τοῦτο εἶναι ἀνάγκη ὅπου, χωρὶς ἀργοπορίας, ἡ Πόρτα νὰ λάβῃ μίαν ἀπόφασιν ὅπου νὰ ἀνταποκρίνεται εἰς τὴν μεγαλοκαρδίαν καὶ φιλίαν τῶν συμμαχούντων της. Ὅσον διὰ ἐμένα δὲν ἀμέλησα μέχρι